

Remissvar SoU 2020:46 En gemensam angelägenhet

Övergripande synpunkter och sammanfattning

Länsstyrelsen Östergötland ställer sig positiv till ambitionen att adressera den ökande ojämlikheten i Sverige i Jämlikhetskommissionens betänkande - En gemensam angelägenhet. I flera av de politikområden som omfattas av remissen återfinns uppdrag till länsstyrelsen. Länsstyrelsen vill utifrån dessa föra fram att vi saknar att de uppdrag som idag hanteras, utförs och rapporteras från länsstyrelserna i den gedigna utredning som föreligger. Regeringen har i regleringsbrev, förordningar och i andra uppdrag, tydliga ambitioner för det arbete som sker för att främja förbättrade omständigheter för länen att motverka den rådande ojämlikheten mellan individer, stadsdelar, kommuner och regioner. Länsstyrelsen saknar förslag från Jämlikhetskommissionen på hur man kan samordna dessa uppdrag för att uppnå en större jämlikhet.

Sammanfattning

Länsstyrelsen Östergötland *avstyrker* förslaget att ge regionerna i uppdrag att bedöma den regionala bostadsbristen och i samråd med kommunerna fördela byggtal för olika grupper dem emellan. Ett sådant system skulle bli alltför otympligt i förhållande till statens intentioner med insatserna. Enligt vår bedömning uppfylls de behov som utredningen tar fasta på bättre med de förslag som hanteras i regeringens promemoria *Ett bättre underlag för att bedöma bostadsbristen* (Ds 2021:2).

Länsstyrelsen Östergötland delar förslaget med tilläggsdirektiv om att undersöka hur en svensk modell för överkomliga bostäder, riktade till hushåll med lägre inkomster kan se ut. Vi delar däremot inte uppfattningen att det kan ske inom ramen för en statlig allmännytta.

Länsstyrelsen *avstyrker* att enbart regionerna får ett utökat uppdrag i form av att följa folkhälsoutvecklingen och i samarbete med kommunerna bedriva preventivt arbete inom regionen. Länsstyrelsen delar bilden av att det behövs en utvecklad struktur för övergripande folkhälsofrågor på regional nivå men behoven är större än att följa utvecklingen och samarbeta kring preventivt arbete. Länsstyrelsen vill med eftertryck påtala vikten av att ta tillvara erfarenheter från de pilotprojekt inom regional folkhälsosamordning som länsstyrelserna i Stockholms och Västerbottens län bedriver år 2019–2021 och de lokala initiativ som inlett i andra delar av landet såsom Östergötlands och Skåne län. Dessa ger vid handen att Länsstyrelsen föreslår att:

1.) Uppdrag ges till regional nivå om en ökad samordning och samverkan med kommunerna för genomförande av den nationella folkhälsopolitiken genom utökade uppdrag till både regioner och länsstyrelser. I samband med detta bör länsstyrelsernas uppdrag förtydligas och förstärkas. Uppdraget bör inkludera att bidra till regional samordning och kunskapspridning genom en förtydligad instruktionskrivelse enligt förslag från Kommissionen för jämlik hälsa och som en del av den statliga stödstrukturen för folkhälsopolitiken (Folkhälsomyndigheten).

Genom uppdrag till länsstyrelserna kan likvärdigheten över landet stärkas och erfarenheterna från såväl folkhälsopilotprojekten som befintliga samordningsuppdrag tillvaratas. Länsstyrelserna har också upparbetade kontakter och nätverk med länets kommuner och vana av att bidra till implementering av statlig politik lokalt och kan på så sätt dra nytta av den bredden på uppdragen.

2.) Kommuner får ett utökat uppdrag att arbeta främjande och förebyggande för god och jämlik hälsa.

Övergripande synpunkter

Betänkandet har en bra ansats för ökad jämlikhet och har ett tydlig fokus på barn och unga. Framförallt genom ambitioner för en utbildning av hög kvalitet. I Barnkonventionen och barns rätt (SoU 2020:63) står att läsa att utredningen bland annat ser att ett stort hinder i arbetet för barns bästa är bristande samverkan mellan olika aktörer som arbetar med barn (s.57). Det är utifrån detta av största vikt att samtliga steg som tas mot ett samhälle med ambitionen att ge samma förutsättningar till alla barn, leder till att samordna de olika perspektiven utifrån den målgrupp som avses.

Det förvånar Länsstyrelsen att kommissionen i diskussionen kring nya uppdrag valt att inte uppmärksamma länsstyrelsernas nuvarande uppdrag kring Agenda 2030 och inom social hållbarhet såsom ANDTS- och brottsförebyggande, föräldraskapsstöd och våldsprevention. Länsstyrelsen saknar att betänkandet inte adresserat att länsstyrelsernas integrationsuppdrag inte har kopplats till Delmos uppdrag. Länsstyrelsen noterar att det är fler områden som utredningen täcker där sammankoppling med andra uppdrag inte har skett. Exempelvis hade Kommissionen för jämlik hälsa ett förslag att utöka länsstyrelsernas uppdrag kring folkhälsa. Ett annat exempel är betänkandet kring nya Socialtjänstlagen där vikten av ett preventivt arbete kring samma målgrupper påtalas men där utredningen inte heller nämner länsstyrelsernas uppdrag.

Att utredningen i så liten grad lyfter hedersrelaterat våld och förtryck, och även våld i nära relation är anmärkningsvärt, inte minst utifrån det pågående arbetet utifrån SOU 2015:55, och installerandet av en jämställdhetsmyndighet samt därtill bindande dokument som Istanbulkonventionen och Agenda 2030. Utredningen lyfter en rad olika problemområden men förbiser behov och förutsättningar hos socialtjänst och polis för att kunna åstadkomma bestående förändringar. Länsstyrelsen vill även påtala att det sedan december 2020 finns ett uppdrag att inrätta ett permanent nationellt sektorsövergripande kompetenscentrum vid Länsstyrelsen i Östergötlands län.

Länsstyrelsen anser att åtgärder mot diskriminering borde ha en mer framträdande roll i kommissionens förslag på åtgärder för ökad ekonomisk jämlikhet. I betänkandet lyfts diskriminering, dess förekomst och effekter på en rad områden och man konstaterar att individer på grund av skillnader i förutsättningar får helt olika möjligheter att utnyttja sina rättigheter även i frånvaro av formell diskriminering. Ändå saknas åtgärder för att öka kunskapen om och motverka diskriminering och dess effekter för den ekonomiska jämlikheten i samhället.

Diskrimineringsförbudet är centralt för ett ekonomiskt jämlikt samhälle. Det är en mänsklig rättighet och en fundamental princip i svensk lagstiftning och samhällsliv. Det är också avgörande för jämlikhetsmålet och principen att inte lämna någon utanför enligt Agenda 2030.

Att skyddas från diskriminering är i första hand individens rättighet och den skada som diskriminering kan innebära för den enskilde är skäl nog att aktivt förebygga och motverka dess förekomst. Dock är diskriminering också till nackdel för samhället i stort. Diskriminering på arbetsmarknaden innebär till exempel att värdefull kompetens går förlorad

Länstyrelsen saknar vidare resonemang och slutsatser utifrån kommunens planeringsansvar enligt plan- och bygglagen. Utredningen tar i detta avsnitt upp en rad viktiga problem och utmaningar för den fortsatta samhällsplaneringen och bostadsförsörjningen. Trots att det finns avsnitt som handlar om boendefrågor och dess koppling till närmiljön är regional planering det enda som utredningen tar upp om fysisk planering. Plan och bygglagen med de kommunala planeringsverktygen översiktsplanering och detaljplanering berörs däremot inte alls. De frågor som behandlas i kapitel 12 och även kapitel 20 skulle med fördel kunna vidareutvecklas med en analys såväl som förslag på hur den fysiska planeringen enligt plan- och bygglagen kan användas för att stödja utvecklingen av ett mer jämlikt samhälle. Det gäller förstås inte bara själva bostäderna i sig, utan hur bra helhetslösningar kan tillskapas avseende bostäder, arbetsplatser, infrastruktur samt tillgång till service och grönområden etcetera.

Länstyrelsen noterar att utredningen utgått från ett ekonomiskt perspektiv och i liten utsträckning har inhämtat referenser från yrkesverksamma som möter målgrupperna. Därmed saknar resultatet anknytning till upplevd verklighet hos dem man vill inkludera. Länstyrelsen ser genomgående en brist i utredningen att benämna hedersrelaterat våld och förtryck i relevanta avsnitt. Vi ser även en brist på att allmänt benämna våld i nära relationer. Utredningen utgår från ojämlikhet i perspektivet människa-stat men bortser från statens ansvar att värna människan i relation till andra, i synnerhet nära anhöriga. Kommissionen sammanfattar att det behövs ett omfattande arbete på många nivåer under lång tid, men detta tankesätt återspeglas inte i utredningen. Länstyrelsen saknar ett eget avsnitt om hedersrelaterat våld och förtryck (och även våld i nära relation, missbruk, psykisk ohälsa) som försvårande omständigheter som omfattar alla livsområden. I samtliga områden utredningen lyfter finns ambitiösa och välmenande förslag, men för att de ska fungera förutsätts att individen kan, vill och har förmåga att ta del av dem.

I betänkandet saknas analys av de hinder i utvecklingen som sker med barn som utsätts för våld och vidare saknar stöd i sitt nätverk för sin utveckling. I kommittédirektivet står "Föreslå åtgärder som kan bidra till att utjämna skillnader i uppväxtförhållanden, samt i möjligheter till god utbildning och arbete med goda arbetsvillkor". Utan särskild hänsyn till hedersrelaterat våld och förtryck, och därmed konsekvenser av att växa upp med våld och förväntningar som inte motsvarar majoritetssamhällets värderingar, förbises hedersutsattas särskilda belägenhet. Den sociala rörlighet som omnämns i kommittédirektivet är i många fall inte tillgänglig för barn som växer upp i en hederskontext. Även vuxna kan leva i relationer präglade av hedersrelaterat våld och förtryck vilket påverkar deras rätt att skilja sig eller en delad vårdnad vid separation. Länstyrelsen menar att det är viktigt att alla former av våld benämns för vad det är – våld. Om inte våldet tas i större beaktande är det ett hinder för att uppnå jämlikhet.

Utredningen beskriver hedersrelaterat våld och förtryck som en integrationsfråga. Hedersrelaterat våld och förtryck bör betraktas som en rättighetsfråga och bör belysas under flera av utredningens identifierade problemområden då det påverkar jämlikhet och jämställdhet över hela livslinjen och är ingen isolerad problematik. I kommissionens resonemang kring tillit, mångfald saknas förståelse för hedersrelaterad problematik med

tillhörande värderingssystem. Därmed känns de avsnitten ofullständiga och resultatet riskerar att inte leda till förbättringar för de redan utsatta.

I betänkandet beskrivs att hedersproblematik gäller "långt ifrån alla" och hänvisar till två av varandra oberoende kartläggningar som talar om två tredjedelar av alla flickor med två föräldrar födda utanför Norden uppger sig vara begränsade avseende sexuellt umgänge innan äktenskap. Det är en formulering som behöver revideras då två tredjedelar behöver beskrivas på andra sätt än "långt ifrån". Länsstyrelsen menar att utredningen inte fullt ut visar på förståelse vad begränsningar i partnerval innebär för den som är utsatt, eller riskerar att bli utsatt. Inte heller för de kort- och långsiktiga konsekvenser det får för barn att växa upp med våld. Utredningen nämner inte heller den särskilda sårbarhet som ryms inom hedersrelaterat våld och förtryck, nämligen funktionsnedsättning och HBTQ. Den förstnämnda är särskilt utsatt genom sin beroendeställning till familjen som dels kan vara vårdare, dels kan vara förövare. Den sistnämnda är särskilt utsatt genom det strikta heteronormativa tänkandet.

Länsstyrelsen vill även visa på det problematiska att beskriva att leva i en hederskontext som ett problem som kvinnorna själva måste övervinna. Den utsatthet som dessa kvinnor i måste lyftas och genomlysas hela utredningen.

Förslagna författningsförändringar

31.6 Förslag till förordning om ändring i förordning (2010:1138) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare

Länsstyrelsen välkomnar förslaget att förtydliga jämställdhetsperspektivet i förordningen om samhällsorientering som reglerar syfte och innehåll för samhällsorientering. Utredningen hade dock kunnat vara mer tydlig med omfattningen av denna information då risk finns att bristande resurser medför att insatserna blir nerbantade, och vidare inte anpassas efter olika behov. Länsstyrelsen vill påtala vikten av jämställdhetsperspektivet fortsatt integreras i alla moduler.

Övriga faktiska författningsförslagen i betänkandet återfinns i kapitel 31.1 till 31.10.

Förslagen omfattar följande områden:

- Begränsningar i reklam för kommersiella spel
- Valmöjligheter för standardhöjande åtgärder
- Införande av absolut preskription av fordringar
- Bindande anställningserbjudande och sanktionsavgifter för arbetsgivare som inte uppfyller villkoren som legat till grund för arbetstillståndet
- Införande av bestämmelse om jäv för fristående skolor
- Ändringar i alkoholförordningen
- Upphävande möjligheten för kommuner att subventionera fristående skolor för att dessa ska kunna etablera sig i kommunen
- Införande av en statlig hyresgaranti

Länsstyrelsen har inget att erinra kring föreslagna förändringar.

Kommenterade förslag

Länsstyrelsen kommenterar de bedömningar och förslag som är mest relevanta och av särskilt intresse för myndigheten samt de mest genomgripande förslagen.

17. Utbildning och kultur

Länsstyrelsen delar kommissionens åsikt att skolan har en oerhört viktig roll att spela genom att ge alla barn likvärdiga förutsättningar för ett gott liv och välkomnar satsningar som ökar och säkerställer kvaliteten för alla barn oavsett var de bor och lever. Länsstyrelsen välkomnar ett ökat statligt ansvar genom en regional organisation av Skolverket och vill med eftertryck påtala behovet av samordning mellan regeringens olika aktörer i den regionala kontexten. Flertalet av de nuvarande uppdragen inom social hållbarhet så som ANDTS, brottsförebyggande, föräldraskapsstöd och våldsprevention som i dag utförs av länsstyrelserna har skolans personal och kommunernas politiker som uttalad målgrupp för ett främjande arbete. Att utesluta regeringens egen regionala företrädare i dessa frågor kan leda till ökad förvirringen och ökade kostnader för samordning av frågorna. Länsstyrelsen vill tydligt uppmana uppdragsgivaren att samordna de uppdrag som ges till samma geografiska område med samma målgrupper.

Länsstyrelsen vill särskilt påtala rättigheten för den enskilda att få en fullgod utbildning, att skolan ses som en fredad miljö och att undervisning innehåller kunskaper i rättigheter och jämställdhet. Vikten av att arbeta förebyggande kring normer och värderingar med elever och personal, och att personalen delar en demokratisk värdegrund kan inte nog understrykas. Även betydelsen av kunskap kring hur man tidigt kan identifiera elever som lever med hedersförtryck eller riskerar att utsättas samt förståelse för hur våld och förtryck och hur den medföljande stress påverkar inlärningsförmågan. Länsstyrelsen vill även påtala behovet av förbättrad kontrollen kring skolor som systematiskt bedriver könssegregerad undervisning och inte fullt ut följer läroplanen av religiösa skäl.

Länsstyrelsen välkomnar initiativ som riktar utbildningsmöjligheter och kvalitetssäkrar läromedel och utbildning för den enskilde, båda vuxna och barn. I dag förekommer stora skillnader i förutsättningarna för vuxenstudier utifrån vem som anordnar utbildningen. Som kommissionen påtalar så är utbildning en nödvändig insats för att nyanlända ska kunna utnyttja etableringstiden effektivare. Det är då av yttersta vikt att den utbildning som erbjuds kvalitetssäkras så att de mest utsatta inte blir drabbade av eventuella marknadsmisslyckanden. Länsstyrelsen vill påtala behovet av att även undervisningen i svenska för invandare (SFI) ses som en del av övrig vuxenutbildning i Sverige.

Länsstyrelsen tillstyrker en sammanhållen strategi för högre utbildning på distans som innehåller medel till lärosäten för att utforma utbildningsprogram utifrån behov i kompetensförsörjningsplattformar och utveckla digital pedagogik och stödsystem. En höjd ambition för yrkesvägledning i skolorna välkomnas extra då en sådan har goda förutsättningar att öka intresset för högre utbildning hos individer med svag studiesocial bakgrund eller intresse för yrkesval som strider mot rådande könsnormer.

Länsstyrelsen vill dock varna för digitala lösningar avseende samhällets insatser i för hög utsträckning. Det är svårt att garantera att information kommer fram till rätt personer om det föreligger hedersrelaterat våld och förtryck. Risken är att information bara når de äldre männen i familjerna. För personer som lever i en hederskontext finns en normalisering att det

är andra som bestämmer över dem, och även är de enda som behöver och skall ha tillgång till information. Länsstyrelsen befarar att om digitala lösningar sätts i system så kommer utsatthet och isolering snarare cementeras än möjliggöras för ett stort antal individer, företrädesvis flickor och kvinnor.

Länsstyrelsen anser att obligatorisk förskola skulle medföra bättre förutsättningar för utrikes födda kvinnor med små barn att träda in på arbetsmarknaden. Obligatorisk förskola är en insats som kan ge möjligheter att förstärka det kompensatoriska uppdraget när det gäller att motverka segregation och ojämlikhet, både utifrån kön, socioekonomisk bakgrund och etnisk bakgrund.

Utifrån förslaget att kulturskolorna ses som en del av det allmänna utbildningssystemet vill Länsstyrelsen även påtala vikten av en meningsfull fritid för alla barn och välkomnar förslaget att införa ett statligt stöd med villkor att nå nya grupper av kulturutövare. Även här finner Länsstyrelsen önskvärt att samordningen kring regeringens uppdrag till olika aktörer förbättras och vill påtala vikten av att uppdraget kring Stärkt kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg, SOU 2020:34 länkas samman med övriga frågor med samma målgrupper.

18. Arbetsliv

Länsstyrelsen har tagit del av betänkandets förslag på området arbetsliv och saknar tydligare åtgärder för att motverka diskriminering på arbetsmarknaden. En politik för ökad ojämlikhet bör inkludera åtgärder för att öka kunskapen om orsaker och effekter av diskriminering på arbetsmarknaden, liksom åtgärder för att motverka dess förekomst. Diskriminering på arbetsmarknaden lyfts i betänkandet fram som ett av de särskilt viktiga problemområdena gällande enskildas rätt på arbetsmarknaden. Det visar också att diskriminering på grund av etnicitet, ålder, funktionsnedsättning och kön förekommer och påverkar individers möjligheter på arbetsmarknaden, och därmed den ekonomiska jämlikheten.

FN-granskningar av Sveriges efterlevnad av sina internationella åtaganden om mänskliga rättigheter har bland annat uppmärksammat behovet av att bekämpa diskriminering av personer med afrikanskt ursprung och muslimer, samt att stärka insatser mot arbetslöshet bland personer med funktionsnedsättning, ungdomar, romer, och etniska minoriteter¹. I en rapport från år 2018² konstaterades att ”den svenska arbetsmarknaden i hög grad präglas av såväl horisontell segregering – afrosvenskar³ tenderar att ha lågstatus- och låglöneyrken, även i förhållande till utbildningsnivå – och vertikal segregering.”

Sedan 2020 har länsstyrelserna ett uppdrag om att motverka rasism på arbetsmarknaden som samordnas av Länsstyrelsen i Stockholms län och som bland annat bygger på erfarenheterna som gjorts inom projektet *Vidga normen i praktiken*, vilket arbetar med aktiva åtgärder mot diskriminering baserad på hudfärg.

¹ Förenta Nationerna, Ekonomiska och sociala rådet. Kommittén för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. *Avslutande anmärkningar om Sveriges sjätte periodiska rapport* (2016).

² Länsstyrelsen Stockholm, Rapport 2018:21, *Antisvart rasism och diskriminering på arbetsmarknaden* (2018).

³ Med afrosvenskar avses i studien personer mellan 20 och 64 år som är födda i Afrika söder om Sahara eller personer i samma åldersintervall som är födda i Sverige men som har minst en förälder som är född i Afrika söder om Sahara. Länsstyrelsen Stockholm, Rapport 2018:21, *Antisvart rasism och diskriminering på arbetsmarknaden* (2018) s. 8.

Länsstyrelsen vill även framhålla vikten av särskilda insatser för framförallt kvinnor som begränsas och hindras från att delta i samhällsbyggandet eller deltar med ett starkt villkorat deltagande från sin omgivning. Då det är väl känt att en väl utbyggd välfärd också i hög grad bidrar till att skapa förutsättningar för jämställdhet är det av oerhörd betydelse att alla kvinnor inkluderas och att insatserna är offensiva insatser och att förslag som ge visar på handling.

Länsstyrelsen stöder förslaget att lagstifta kring gällande rätten till barnomsorg under obekvämtid utifrån en jämställdhetsaspekt.

19. Mottagande och integration

Länsstyrelsen vill påtala risken med att beskriva integration som en envägsprocess, den invandrades "ansvar". Den brist på kvalitet och samordning av bland annat insatser, utbildningar och studiestöd kan aldrig avhjälpas av deltagaren i det system samhället har skapat, utan måste adresseras av de myndigheter och aktörer som har den möjligheten, framförallt efter att ha involverat målgruppen i processen.

Länsstyrelsen vill även med eftertryck påminna om den skyldighet som gäller före alla inblandande att arbeta enligt barnrättslagen. Till det vill Länsstyrelsens även lyfta att för ett jämlikt samhälle så bör vuxna kvinnors utsatthet i en hederskontext synliggöras.

Länsstyrelsen vill påtala ett problem i betänkandets förhållningssätt till rekommendationerna och förslagen. Exempelvis påverkar rekommendationen att avskaffa EBO i sin tur kommunernas möjlighet att nå asylsökande bland annat för information om förskolor. Alternativet till detta, som sker i dag, är att avslå dagersättning för de asylsökande som bosätter sig på "fel" plats. Så länge den dagersättning som ges ligger på de nivåer som är idag så kommer inte indragningen av dagersättning ge effekt på var asylsökande väljer att bo. Länsstyrelsen vill med eftertryck påtala behovet av samordning kring frågorna kring asylsökandes boende, asylsökandes rätt till ersättning och deltagande i SO. Länsstyrelserna, landets kommuner och stora delar av civilsamhället har idag en stor och lång erfarenhet av att adressera utmaningarna kring att befinna sig i asylprocess. Länsstyrelsen vill återigen påminna om behovet av en samordnad lagstiftning och intention som bygger på samlade erfarenheter från samtliga aktörer.

Länsstyrelsen välkomnar att Mottagandeutredningens arbete tas upp igen och förutsätter att de remissvar som inkom till det betänkandet tas i beaktande. Länsstyrelsen vill påtala att alternativet om en tidig anvisning till kommuner för de som har god chans att få sin ansökan beviljad främjar vägen till snabbare inkludering i samhället. Vid ett införande av asylcentra krävs tydliggörande av övriga rekommendationer och förslag som ges. Ett eventuellt införande av asylcentra och avskaffande av EBO leder till att kommunerna inte längre kommer att ha kontakt med asylsökande. Samordningen med den SO som idag ges i kommunerna kommer att vara obefintlig i de kommuner som inte har asylcentra i sin geografiska närhet. Dessa kommuner behöver då särskilt beaktas. Länsstyrelsen vill påtala vikten av att alla som söker asyl tidigt får korrekt och anpassad information om asylprocessen och information om att avslag är en möjlighet som behöver finnas med i beräkningen. Detta gäller inte minst ensamkommande barn och unga. Kring detta finns många och positiva erfarenheter och Länsstyrelsen vill återigen tydligt framhålla vikten av att tillvara ta den kunskap som finns kring återvändande och samverkan med civilsamhället i landets alla kommuner.

Länsstyrelsen har framfört sina synpunkter i yttrande över promemorian: Ett socialt hållbart eget boende för asylsökande och kvarhåller sina kommentarer. Länsstyrelsen ser inte att rätten till dagersättning är ett sådant incitament som kunna komma att påverka de asylsökandes intention att bosätta sig på egen hand. Länsstyrelsen vill även påminna om att beakta Barnrättslagen med ett särskilt fokus på artikel 23, 26, 27 och 28 i konventionen. Regeringen bör skyndsamt låta utreda utformning av och nivå på dagersättningen för asylsökande, så att en större del av de basala behoven täcks.

Länsstyrelsen välkomnar förslag som stärker Arbetsförmedlingens möjlighet att ge nyanlända det individuella stöd som enligt forskningen är det som ger framgång, och vill tydligt påtala vikten av de uppdrag som ges till Arbetsförmedlingen även leder till ökade resurser för att vägleda nyanlända inom etableringsprogrammet. Länsstyrelsen vill noga påtala vikten av att arbetet tar höjd för och ger tid till att ta tillvara resultaten av de otaliga utvecklingsprojekt som genomförs runt om i hela landet genom ESF- medel eller länsstyrelsernas § 37 medel. Länsstyrelsen ställer sig frågande till att återigen ge uppdrag åt Arbetsförmedlingen att genomföra kartläggningar av asylsökandes utbildning och yrkeserfarenhet då tidigare erfarenheter har visat att detta inte gett något resultat. Vikten av att utvärdera tidigare satsningar kan inte nog understrykas.

Betänkanudet lägger stort fokus på förändringar som behöver ske rörande nyanlända kvinnor för att öka jämställdheten och ge ökade möjligheter till inkludering. Länsstyrelsen vill påtala vikten av att på samma sätt som att integration är en gemensam process både för den nyanlända och samhället, så är jämställdhet ett uppdrag även för männen. Resonemang saknas kring mäns påverkan för att underlätta för kvinnor att behålla och återupprätta kontakt med arbetsmarknaden och uppdrag behöver ges utifrån detta. En individualisering av föräldraförsäkringens grundläggning, som utredningen föreslår, är en viktig jämställdhetsåtgärd för både nyanlända föräldrar och alla andra föräldrar. Signalvärdet på denna förändring ska heller inte underskattas.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att se över hur myndigheter kan kontakta utrikes födda kvinnor så att de behåller respektive återupprättar kontakt med arbetsmarknaden vid olika strategiska tillfällen. Dessa samtal bör innefatta kunskap och förmåga att ställa frågor kring våldsutsatthet, kontroll/begränsningar, påtryckningar och krav från andra än kvinnan själv. Utredningen bortser från att problematisera ensamkommande barn som placeras hos släktingar och som visas vara gifta med någon i familjen eller flickor och kvinnor som utnyttjas som hushållslavar.

Länsstyrelsen vill påtala att kommunerna redan idag har ett ansvar att nå den utökade målgruppen med erbjudande om deltagande i SO men att det är en stor utmaning. Det är därför av vikt att arbetet som sker i dag utvärderas och att adekvat stöd ges till kommunerna. Det finns anledning att se över hur arbetet samordnas mellan de som har kunskap om var den utökade målgruppen bor (Migrationsverket) och de som ska nå dem (kommunerna) Idag förhindras dessa kontakter av rådande sekretess och brist på möjligheter till samordnad information

Länsstyrelsen stödjer förslaget om att utöka samhällsorienteringen för att omfatta även asylsökande. Det är av stor vikt att asylsökande föräldrar får stöd i sitt föräldraskap så tidigt som möjligt. Återigen är då frågan var de asylsökande bor och vem som då kan dela med sig av

sin kunskap om detta. Länsstyrelsen välkomnar vidare förslaget att de personer som kommer genom anhörginvandring, exempelvis äktenskap, omfattas av samhällsinformation.

Länsstyrelsen välkomnar förslaget att utreda möjligheten att Arbetsförmedlingen eller bemanningsföretag tar över arbetsgivaransvaret för personer med subventionerade anställningar då det rimligen borde gynna mindre företag som tvekar att anställa utifrån begränsad tillgång till kunskap om de olika typerna av anställningar

Länsstyrelsen vill med eftertryck tillstyrka förslaget att staten behåller ansvaret för etableringsinsatser och försörjning under längre tid än två år då behovet av stöd varierar stort i tidsomfång. Utifrån lägesbilder och i dialog med länets kommuner har det regelbundet lyfts behov av en statlig närvaro och ansvar som sträcker sig längre än två år.

20. Bostäder och grannskap

Länsstyrelsen delar många av kommissionens slutsatser och förslag inom området bostäder. Förslagen syftar till att förbättra bostadssituationen för grupper med en svag ställning på bostadsmarknaden såsom exempelvis våldsutsatta kvinnor och barn, både att öka utbudet av bostäder för dessa grupper och om åtgärder för att öka möjligheten att efterfråga de bostäder som finns. Utgångspunkten är att det segregerade boendet är nära förknippat med inkomstojämlikhet och att en strukturell ansats kring människors inkomst- och boendemöjligheter krävs för att bryta segregationen.

Kommissionen har många förslag och rekommendationer inom området och Länsstyrelsen har valt att kommentera de som har störst betydelse för bostadsförsörjningen i länet.

Länsstyrelsen Östergötland delar förslaget att återgå till den målformulering för bostadspolitik som gällde fram till 2008. Länsstyrelsen menar att den fördelningspolitiska aspekten på boendet, som kommer till uttryck i den äldre målformuleringen, saknas i den som nu gäller. Marknaden kan inte säkerställa bostadsförsörjningen för befolkningen i stort, eftersom den styrs av hushållens betalningsförmåga.

Länsstyrelsen Östergötland delar utredningens förslag att successivt höja nivån på investeringsstödet för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande (förordning 2016:881). Det är viktigt att nivå och utformning, liksom regional fördelning av stödet, följer de utvärderingar och förändringar i förordningen som görs för att säkra bättre måluppfyllelse. Därutöver menar vi att stödet behöver göras om så att alla bostadsstorlekar omfattas av lika mycket stöd per kvadratmeter.

Länsstyrelsen Östergötland avstyrker förslag att ge regionerna i uppdrag att bedöma den regionala bostadsbristen och i samråd med kommunerna fördela byggtal för olika grupper dem emellan. Ett sådant system skulle bli alltför otympligt i förhållande till statens intentioner med insatserna.

Enligt vår bedömning uppfylls de behov som utredningen tar fasta på bättre med de förslag som hanteras i regeringens promemoria *Ett bättre underlag för att bedöma bostadsbristen* (Ds 2021:2).

Länsstyrelsen delar synpunkten att Regeringen bör initiera en översyn av 3–5 §§ lag (2010:879) om allmännyttiga kommunala bostadsbolag med syfte att precisera vilka

förutsättningar som ska gälla för värdeöverföringar. Det bör även analyseras i vilken mån sanktioner kan införas mot otillåtna överföringar.

Länsstyrelsen Östergötland delar förslaget med tilläggsdirektiv om att undersöka hur en svensk modell för överkomliga bostäder, riktade till hushåll med lägre inkomster kan se ut. Vi delar däremot inte uppfattningen att det kan ske inom ramen för en statlig allmännytta.

21. Regionala frågor

Sammantaget är Jämlikhetskommissionens ansats att jämlikhet har många aspekter och att det går att konstatera att jämlikhet inte bara mäts i pengar. En stor del av den ojämlikhet som präglar landet idag har att göra med skillnader mellan olika regioner, län och kommuner. Länsstyrelsen ställer sig mycket frågande hur ambitionerna att adressera den geografisk ojämlikheter motiveras utan att involvera länsstyrelsernas uppdrag i frågorna. Regeringens regionala företrädare har i sin tjänsteutövning mycket god överblick över de olika regionala utmaningarna från rennärning i norr till strandskydd i söder. Att helt bortse från detta är anmärkningsvärt. Länsstyrelsen vill med detta påminna regeringens företrädare om Riksrevisionens rapport Vanans makt som på ett tydligt sätt adresserar regeringens utmaningar i att styra arbete vid landets länsstyrelser.

Mycket av det regionala utmaningarna handlar om att göra gränsdragningar kring vilken av de regionala aktörerna som har vilken roll. Är samverkan inte inskriven i uppdragen så finns det heller inget uppdrag. Samordningen hänger då på goda personella relationer och blir avhängigt av kontinuiteten i respektive organisation och inte hur uppdragsgivaren formulerar sina uppdrag. Länsstyrelsen välkomnar alla förslag som kan verka klagörande och som leder till att utvecklingsinitiativ tas tillvara och att våra gemensamma resurser används effektivt.

I föreliggande betänkanden adresseras många av de politikområden som regeringen har valt förlägga på länsstyrelserna. Det vore därför önskvärt att samordning sker i detta. Länsstyrelsen har idag ett uppdrag kring statliga närvaro och ser gärna att uppdraget utvärderas och samordnas innan det läggs på någon annan aktör. Lokal statlig närvaro är framförallt motiverad utifrån utsatta personers situation. Länsstyrelsen vill påtala en risk med att lösa statens utmaning med att nå alla grupper genom digitala lösningar och sedan lägga expertmyndigheter på platser utifrån andra hänsyn än regionala. Den digitala utmaningen torde var mindre för statliga anställda tjänstepersoner än nyligen anlända kvotflyktingar.

23. Hälso- och sjukvård

Länsstyrelsen ställer sig bakom kommissionens förslag kring alkoholmonopolet och ett stöder kommissionens bedömning om att kommande ANDT-strategi bör ha ett fortsatt fokus på tobaksbruk, inte minst bland unga.

Länsstyrelsen ställer sig bakom en utvärdering av de initiativ som tas för att nå de grupper som i lägre utsträckning deltar i de generella mödra- och barnhälsovårdsprogrammen och vill poängtera att utvärderingen även bör inkludera föräldraskapsinsatser till föräldrar med små barn utanför mödra- och barnhälsovård, exempelvis inom kommunalt föräldraskapsstöd. Länsstyrelsen ser behovet av ett förslag där länsstyrelsernas uppdrag kring föräldraskapsstöd blir permanent och utökat.

Länsstyrelsen vill påtala vikten av information riktad till kvinnohälsa utifrån kunskap om kulturspecifika områden som könsstämpning, men även rätten till sin egen kropp,

familjeplanering, risker med att få barn med sin kusin, risker med religiös fasta under graviditet och för barn och unga, våldsrelaterad stress under graviditet, abort och att kunna ge information om detta. Vidare uppmana till att vara uppmärksamma på företeelser som oskuldskontroll och frågor kring rekonstruktion av hymen. Länsstyrelsen vill även påtala riskerna med digitala journaler då den utsatte kan tvingas att lämna ifrån sig koder till inloggning varmed riskfyllda uppgifter kan komma till familjens kännedom.

Länsstyrelsen delar bilden av att det behövs en utvecklad struktur för övergripande folkhälsofrågor på regional nivå men behoven är större än att följa utvecklingen och samarbeta kring preventivt arbete. Länsstyrelsen vill med eftertryck påtala vikten av att ta tillvara erfarenheter från de pilotprojekt inom regional folkhälsosamordning som länsstyrelserna i Stockholms och Västerbottens län bedriver år 2019–2021 och de lokala initiativ som inlett i andra delar av landet såsom Östergötlands och Skåne län. Dessa ger vid handen att Länsstyrelsen föreslår att:

1.) Uppdrag ges om en ökad samordning och samverkan med kommunerna för genomförande av den nationella folkhälsopolitiken genom utökade uppdrag till både regioner och länsstyrelser. I samband med detta bör länsstyrelsernas uppdrag förtydligas och förstärkas. Uppdraget bör inkludera att bidra till regional samordning och kunskapsspridning genom en förtydligad instruktionsskrivelse enligt förslag från Kommissionen för jämlik hälsa och som en del av den statliga stödstrukturen för folkhälsopolitiken (Folkhälsomyndigheten). Genom uppdrag till länsstyrelserna kan likvärdigheten över landet stärkas och erfarenheterna från såväl folkhälsopilotprojekten som befintliga samordningsuppdrag tillvaratas. Arbete kan även dra nytta av flera främjande och förebyggandeuppdrag så som exempelvis integration, jämställdhet, arbetet med mänskliga rättigheter och nationella minoriteter. Länsstyrelserna har också upparbetade kontakter och nätverk med länets kommuner och vana av att bidra till implementering av statlig politik lokalt och kan på så sätt dra nytta av den bredden på uppdragen.

2.) Kommuner får ett utökat uppdrag att arbeta främjande och förebyggande för god och jämlik hälsa.

Länsstyrelsen stödjer förslaget att genom en utredning ta fram ett program för att främja goda levnadsvanor framförallt bland unga i alla socioekonomiska grupper. Många av verktygen för detta ägs dock av andra aktörer såsom kommuner och civilsamhälle. Den statliga stödstruktur för folkhälsa som Folkhälsomyndigheten föreslagit för regeringen bör utifrån det inkludera fler av de faktiska aktörerna.

24. Transfereringar – barn och familj

Länsstyrelsen tillstyrker det föreslagna förändringarna och vill särskilt påtala vikten av justera ersättningsarna utifrån konsumentprisindex och påminna om statens skyldigheter utifrån Barnrättslagen.

26. Kriminalpolitik

Länsstyrelsen vill påtala vikten av att kriminalpolitiken bör omfatta hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i nära relation i större omfattning. Våld är inte ett relationsproblem. Till detta vill Länsstyrelsen återigen påtala det faktum att länsstyrelserna i förordning givits ett uppdrag kring det brottsförebyggande arbete och uppmana till att det på bästa sätt tas till vara.

27. Institutionella frågor

Länstyrelsen välkomnar förslag att inleda ett arbete kring att skapa analyser kring frågor om jämlikhet men ställer sig tveksam till att inrätta en enskild myndighet. Jämlikhetsanalyser bör införas som en naturlig del av det statliga uppdraget. Länstyrelsen vill även påtala vikten av att det i förslaget tas med i instruktioner för samtliga aktörer hur implementeringen av dessa analyser ska ske. Motsvarande arbetsuppgifter åvilar redan idag länsstyrelserna när det avser miljömålsuppföljningen, bostadsmarknaden, risk- och sårbarhetsanalyser, regionala lägesbilder vid kriser (inklusive under pandemin). Länstyrelsens kompetens inom området får också bedömas som relativt god, bland annat genom de färdigheter som utvecklats genom uppdragen om Agenda 2030, mänskliga rättigheter, jämställdhet, barnets rättigheter, funktionshinderspolitik, integration, samhällsplanering och bostadsmarknad, landsbygdsutveckling, med mera.

Mediankommunen i Sverige idag har ca 16 000 invånare men välfärdsuppdraget är samma oavsett om kommunen har 3000 invånare eller två miljoner. Omsättningen på tjänstepersoner i våra kommuner idag är hög. Att skapa tillräcklig trygghet i en liten kommun för att skapa uthållighet och reflektionstid nog att planera för sociala investeringen kräver mer än nationella analyser och riktade stadsbidrag från expertmyndigheter. Att bygga kontinuitet i samverkan och tillit i gemensamma kraftsamling kräver en prestigelös samverkan och en närhet till varje kommuns unika utmaningar. I ett arbete kring att öka takten i och förbättra förutsättningarna för sociala investeringar behöver regeringen se över möjligheter att även inkludera den regionala företrädaren och skapa stödstrukturer på plats för landets samtliga kommuner.

Redan idag sker utvecklingsarbete på initiativ av länsstyrelserna dels i form av tidigare nämnda folkhälsopiloter dels även genom lokala initiativ som i Skåne, Östergötland och Norrbotten, där stöd ges för att skapa ett långsiktigt arbete för ökad jämlikhet. I Östergötland genomförs ett utvecklingsarbete med målet att stödja kommunerna i länet med att arbeta fram en långsiktig och förvaltningsövergripande genomförandeplan för kommunens främjande och förebyggande arbete riktat till barn och unga. I arbetet blandas utbildning i risk- och skyddsfaktorer, hälsoekonomi och implementeringskunskap, med en kartläggning av respektive kommuns förutsättningar för utvecklingsarbete och processledda workshops kring behov och systematiskt arbete framåt. Arbetet utgår från att kompetensen kring den unika kommuns behov finns i kommunen men att länsstyrelsen som extern aktör kan vara ett stöd i att få syn på goda initiativ och skapa möjlighet till att använda kommunens resurser effektivt genom att stärka arbete kring tre uttalade skyddsfaktorer; måluppfyllelse i skolan, föräldraskapsstöd och en meningsfull fritid.

Länstyrelsen Östergötland delar i övrigt utredningens analys och förslag kring en genomlysning av hur förvaltningen av den gemensamma infrastrukturen för järnväg, el och telekommunikationer påverkar i ett jämlikhetsperspektiv skulle behövas. Länstyrelsen delar också slutsatsen att ett tydligare ansvarstagande från det allmänna skulle ge förutsättningar för mer jämlika villkor. Länstyrelsen Östergötland instämmer dessutom i förslaget att en jämlikhetsdimension bör arbetas in i de transportpolitiska målen.

Ärendets beredning

I detta ärende har länsråd Ann Holmlid beslutat efter föredragning av koordinator Social hållbarhet Åsa Hedberg.

I den slutliga handläggningen av detta ärende har även följande deltagit: samtliga anställda på Enheten för social hållbarhet Länsstyrelsen Östergötland, Jan Persson, länsarkitekt; Annelie Moini och Christina Malmqvist, sakkunniga i jämställdhet vid Kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck samt Linda Pergelius Thorbjörnson, enhetschef Social hållbarhet.

Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Ann Holmlid

Länsråd

Åsa Hedberg

Koordinator

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.